

Amellerin Kurdu Riya

İbadet ve itaatini gösteriş için yapanların durumu, para kesesine çakıl taşı doldurarak pazara çıkan adamın haline benzer. Görenler, adamın kesesinin ne kadar şişkin olduğuna bakıp kıskanırlar. Oysa bunun ne yararı olabilir ki?

Emeğinin boşa gitmesi kadar insanoğlunu hayal kırıklığına uğratan ne olabilir? Müşterisinin sipariş ettiği takım elbise için günlerce emek veren, fakat işi paçavra gibi yüzüne vurulan terzinin halini düşünün. Kim bilir hangi yırtığını onaracak olmanın hayaliyle dikmişti o elbiseyi; belki bir önceki ayın ödenememiş kirasını ödeyecekti. Belki de çocuğunun okul masraflarını karşılayacaktı.

Böyle bir durum karşısında önyargılı davranıp, hemen emekçiden yana tavır almak, sipariş sahibini suçlamak mümkün. Ama işin içinde pekâlâ başka durumlar da olabilir. Sözelimi müşterinin tarif ettiği modeli dikmemiştir. Kendisine bildirilen kumaş markası yerine başka birini kullanmıştır. Ucuza mal ettiği için pek görünmeyen bir defosu olan kumaştan dikmiştir elbiseyi... Eğer böyleyse elbette ki haklı taraf müşteridir. Terzi ne kadar hayal kırıklığına uğrarsa uğrasın...

Büyük Hayal Kırıklığı

İbadetlerine riya karıştıran, yani sırf Allah için değil de ona buna şirinlik olsun diye yapan kişi, pek çok açıdan bu terziye benzer. Yaratanın samimiyetle yapılmasını emrettiği ibadetleri az ya da çok yerine getirmiş olarak ilâhi huzura çıkar. Ümitlidir. Fakat amelleri deyim yerindeyse defoludur. Yüzüne çarpılır ve denir ki: "Ey iki yüzlü, gösteriş budalası! Amelini kimin için yaptıysan karşılığını git, ondan al!" (Gazâlî, İhya)

Amellerin Kurdu Riya

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12 - Son Güncelleme Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12

Tek geçer akçe salih amel olduğu o dehşetli günde, bir anda her şeyini kaybetmiştir kişi. İflas etmiştir. Böyle bir hayal kırıklığı hangi dünyevî hayal kırıklığı ile kıyaslanabilir?

Mademki böyledir, riya nedir, kimde bulunur, bu defodan kurtulmak için neler yapılmalı sorularına cevap aramamız gerekir. Kısaca, alimlerimizin önümüze tuttuğu ışıkla birlikte arayalım cevapları.

Riya sözlüklerde “gösteriş, iki yüzlülük” olarak geçer. Yani olduğu gibi görünmeme, göründüğü gibi olmama hali... Buna göz boyama, adam aldatma, yapmacık hareket etme de diyebiliriz. Neticede hepsi aynı kapıya çıkar.

İşlm alimlerimiz bu kelime için daha ince tarifler yapmışlar. Sonuç itibariyle demişlerdir ki; “Riya kulun ibadet sırasında içinden (insanlara şirin gözükmek, makam elde etmek, dünyevî kazanç sağlamak, iltifat görmek gibi) farklı maksatlar gütmesi halidir. Riya, ibadetlerde tek maksat olarak Allah rızasını gözetmek hali olan ihlâsın zıddıdır.”

Riya Kimde Bulunur?

Böyle bir soruyu; “Elbette riyakrda bulunur!” diye kestirip atmak yetmez. Çünkü iki çeşit riyakr vardır. Birincisi imanında riya yapan, ikincisi iř ve ibadetlerinde riya yapan. İlkine, yani imanında riya yapana münafık, ikincisine, yani amel ve ibadetlerinde riya yapana sadece riyakr denir. Yalnız her münafık riyakr olmasına rağmen, her riyakr münafık sayılmaz. Aralarında bazı farklar vardır.

nl tefsir alimi Rz rh.a. Maun Suresi’nin tefsirinde bu farklara işaretle diyor ki:

“Münafık, dıştan iman etmiş görünüp içinde inkrı saklayan kimsedir. Riyakr ise, kendisini görenler dindar olduğuna inansınlar diye, kalbinde olmadığı halde, alabildiğine bir huşu gösteren kimsedir. şöyle de diyebiliriz: Münafık, kimsenin olmadığı, görmediği yerde namaz kılmayan; riyakr ise en güzel namazı insanların yanında kılan kimsedir.” (Tefsir-i Kebir, 23/446)

Amellerin Kurdu Riya

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12 - Son Güncelleme Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12

Kur'an-ı Kerim'de, Allah'a ve ahiret gününe inanmayıp, insanlara gösteriş için malını sarfeden münafığın hali, üzerinde azıcık bir toprak birikintisi varken şiddetli bir yağmurda cascavlak kalan kayanın haline benzetilir. (Bakara, 264). Bu gerçekten çok canlı bir benzetmedir. Çünkü riyakârın dünyada yaptığı iyi gibi görünen amellerin gerçek yüzü hesap gününde ortaya çıkacaktır.

Şöyle bir örnek de verilir:

İbadet ve itaatini gösteriş için yapanların durumu, para kesesine çakıl taşı doldurarak pazara çıkan adamın haline benzer. Görenler, adamın kesesinin ne kadar şişkin olduğuna bakıp kıskanırlar. Oysa bunun ne yararı olabilir ki? Çakıl taşlarıyla bir şey almak istese kimse dönüp bakmaz bile.

İbadetlerde Riya

İmam Gazalî rh.a., ibadetlerde olabilecek riyayı birkaç grupta incelemiştir. Buna göre en ağırı, ibadetinde zerre kadar sevap niyeti taşımayan kişinin riyasıdır. Normalde ibadetle alakası olmadığı halde, sırf sevdiği kızı dindar olan ailesinden alabilmek için bir anda kırk yıllık sofı kesilen sahtekârın hali bu duruma en açık örnektir. Böyle yapan kişi hiç değilse muradına erdikten sonra ibadete devam etse!.. Böyle biri hem insanları hem Allah'ı kandırmak gibi bir ahmaklığa prim verdiğine göre ahirette durumu ne olur acaba?

Riyanın bir diğeri, yaptığı ibadetlerde az buçuk Allah rızası gütmekle beraber daha çok desinler kaygısı taşıyan kimsenin halidir. Bunlar birilerinin kınamasından korktukları ya da menfaat göreceklerini bildikleri zaman ibadetlerini yapar, yalnız kaldıklarında terk ederler. Bir öncekinden farkları, ibadet esnasında arada bir de olsa Allah'ı hatırlamalarıdır. Bu kişilerin, günah bakımından birinciye yakın olduğu söylenmiştir.

Üçüncü kısım, yaptığı ibadetlerde hem Yaradan'ın hem de yaratılanın rızasını eşit düzeyde isteyen kimsenin riyasıdır. Bu kimse amelleriyle hem Allah'ı hem kulları razı etme sevdasıdadır. İkisinden biri eksik olsa ameli terk eder. Alimlerimizin kavline göre, kişi bu niyetle yaptığı amelinden fayda görmese de zarar da görmez. En kötü ihtimalle günahı kadar sevabı olur.

Riyanın dördüncü ve son kısmı, ibadetlerini her halükârda Allah için yapmaya çalışan, fakat

Amellerin Kurdu Riya

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12 - Son Güncelleme Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12

insanlar duyup görünce de hoşnut olan, bu şekilde daha bir gayrete gelen kimsenin halidir. İmam Gazalî rh.a. bu gruptaki riyakârların durumunu Allah'a havale etmekle birlikte, kendi kanaatini şöyle açıklıyor: "Bize göre böyle birinin durumu, sevabının kökünden yok olmayacağı ama azalmış olacağı ya da riyası nispetinde azap, ihlâsı nispetinde sevap göreceği şeklindedir." (İhya)

Bir Samimi Olabilsek

Yapmacık hareketlerin onay gördüğü, ikiyüzlülüğün sanat haline getirildiği, riyaadan kaçınmanın adeta iğne deliğinden geçmek kadar zor olduğu bir dönemde bulunuyoruz. Böyle bir zamanda riya illetine bulaşmak ne kadar kolaysa, ondan kurtulmak da bir o kadar zordur. Bir yandan da amellerin niyetlere bağlı olduğu, Cenab-ı Hakk'ın ihlâs ve samimiyeti sevdiği de apaçık ortadadır. O halde bu illetten bir an önce kurtulmak gerekir. İslâm alimleri bu manevi hastalığın tek ilacı olarak ihlâsı göstermişlerdir. İhlâs, yani kulun amel, ibadet ve davranışlarını, sadece Allah Tealâ için yapması hali. Yani Allah'a samimiyet...

Riyanı bir tür zehir olarak düşünecek olursak, diyebiliriz ki ihlâs onun panzehiridir. Fakat mühim olan çareden ziyade, böyle bir panzehiri içmeyi kabullenmenin zorluğudur. Zira vücuda yararlı her ilaç gibi ihlâs şurubu da kişiye acı ve zor gelir. Sabır ve dirayet gerektirir.

İhlâsa ulaşmak için kişiyi riyakârlığa sevk eden, övülme tutkusu, yerilme kaygısı, rızık korkusu gibi bir dizi zararlı huydan vaz geçmek gerekir. Bilinmelidir ki her şey Alah'ın elindedir. Kul gözüne girerek hedefe ulaşmayı ummak yerine, mülkün asıl sahibi olan Allah'ın gözüne girmeye çalışan kişiyi Allah diğer kulların sevgi ve ilgisine de mazhar kılar. Zor gözüken işlerini kolaylaştırır.

Sevap da Günah da Gizli

Öte yandan, yapılan nafîle amel ve ibadetleri gizlemek, başkalarına söylememek, kazara gören olmuş ve övmüşse bu övgüye layık bir şey yapmadığını düşünmek gerekir.

Kaynak kitaplarımızda, "Selef-i Salihîn" denen İslâm'ın ilk dönemlerinde yaşamış büyük zatların

Amellerin Kurdu Riya

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12 - Son Güncelleme Pazartesi, 20 Mayıs 2024 17:12

sadakalarını ve başka iyi amellerini halkın gözünden ısrarla gizledikleri kaydedilir. O derece ki, içlerinden bazıları yardım edecekleri şahıslar tarafından dahi tanınmasınlar diye özellikle gözleri görmeyen fakirleri tercih etmişlerdir. Bazıları da yapacakları yardımı fakir kişi uyurken, gizlice ceplerine koyuvermişler.

Osmanlı'daki sadaka taşları benzer hassasiyetin sonucudur. Sadaka vermek isteyen kişi daha çok gecenin bir vakti gider, yapacağı yardımı taşın oyuğuna bırakıverirdi. Muhtaç kimse de bu taşlara gider, ihtiyacı olan kadarını alırdı. Böylece ne yardım eden bilinirdi, ne yardım gören... Hatta anlatıldığına göre bu taşlar öyle ince bir düşünceyle tasarlanmış idiler ki, kendilerine uzatılan elin yardım koymak için mi, yoksa yardım almak için mi girdiği anlaşılmazdı.

Bu arada, riyaya girerim korkusuyla amel ve ibadet yapmamak şeytanın hilesidir. Bu sebeple "farz ibadette riya olmaz" da denilmiştir. "Riyaya girmekten korkuyorum" bahanesine sığınarak amel ve ibadetten kaçmak yerine, ihlâsla yapacağım istek ve telkiniyle hareket etmek gerekir. Bir şeyi istemek onu elde etmenin yarısıdır, bu da bilinmelidir.

İmam Rabbanî k.s. Hazretleri ihlâs iksirinden yudumlamayı kolaylaştırmak için tasavvufî terbiye altına girmeyi öneriyor. Bir mektubunda diyor ki: "İlim ve amel kitaplardan alınır. İlim ve amele göre ruh sayılan ihlâsın elde edilmesi ise sûfilerin yollarına girmeye bağlıdır." (Mektubat, 59. Mektup)

Son olarak; riya hastalığından şifa bulmak için bütün bu tedbirlerin yanı sıra, sevgili Peygamberimiz'den gelen şu duayı da ihmal etmemelidir:

"Allahım, kalbimi nifaktan, amelimi riyaadan temizle -âmin."

Kürşat Salih Yaman / Semerkand